

measures directed on his improvement. Study of natural complexes of territory research, calculation of the anthropogenic loading on them and development of measures on providing of steady development of region. A project has the applied orientation directed on creation of regional landscape park in the pool of Psel river.

УДК 911.3 (477. 64)

В.П. Воровка, О.А. Марченко, О.В. Непша, Ю.І. Самек

СУЧАСНА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ РЕКРЕАЦІЇ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті подається сучасна оцінка та аналіз динаміки функціонування санаторно-курортної рекреації в Запорізькій області. Обґрунтовуються шляхи подальшого розвитку оздоровчої рекреації в області.

Постановка проблеми. Вдале економіко-географічне розташування Запорізької області, сприятливі природно-кліматичні умови, наявність теплого Азовського моря, лікувальних грязей, мінеральних вод, унікальність природних і лікувальних факторів курортів, основною метою яких є зміцнення здоров'я населення, збереження його працездатності та поліпшення демографічної ситуації України, зумовили вибір теми нашого дослідження.

Метою нашої роботи є аналіз динаміки функціонування санаторно-курортної (оздоровчої) рекреації в Запорізькій області.

Виклад основного матеріалу. На території області в оздоровчому сезоні 2004-2005 рр. кількість санаторно-курортних закладів тривалого перебування порівняно з оздоровчим сезоном 2003-2004 рр. залишилась на тому ж рівні. Загальна їх кількість становила 205, що на 3,5% більше проти 1995 року та на 10,2% – проти 2000 року. Незважаючи на загальне збільшення, кількість санаторно-курортних закладів зменшилась на 18,7%, у 2000 році – на 7,1%. Зріст відбувся за рахунок закладів відпочинку проти 1995 року – на 10,7%, 2000 року – на 15,3%.

Серед оздоровчих закладів переважають заклади відпочинку – 81,0%, санаторно-курортні склали 19,0% (з них 20,5% – дитячі). В Запорізькій області знаходиться 6,4% санаторно-курортних закладів України, хоча рекреаційний потенціал реалізовано не в повній мірі. Із загальної кількості оздоровчих закладів 155 перебували у приватній власності, 37 – у державній, 13 – у комунальній [2].

Загальна площа території, яку в 2004/05 оздоровчому сезоні займали 206 оздоровчих закладів (включно з самостійним закладом 1-2 денного перебування), становила 683,5 га, звільнені від земельного податку – 47 (22,8%) на 120,19 га (17,6%). На самостійному балансі перебувало 65 (31,6%) оздоровчих закладів.

Протягом оздоровчого сезону 2004-2005 рр. не працювало 28 (13,7%) оздоровчих закладів тривалого перебування на 1,9 тис. місць (ліжок) та 1 самостійний 1-2 денного перебування на 52 місця. З цієї кількості:

- 4 санаторії-профілакторії на 220 ліжок (1 – через відсутність коштів на експлуатацію закладу, 3 – з інших причин);

- 24 бази та інші заклади відпочинку на 1,7 тис. місць (8 – через відсутність коштів на експлуатацію закладу, 6 – перебування на капремонті, 10 – з інших причин).

На березі Азовського моря знаходиться 158 (76,7%) оздоровчих закладів, які працювали у 2004/05 році, у тому числі 9 – санаторного типу, 149 – відпочинку.

Із загальної кількості санаторно-курортних (оздоровчих) закладів 19 (з них 18 – відпочинку та 1 санаторного типу) належали підприємствам і організаціям інших областей України (Київської, Дніпропетровської, Донецької, Луганської, Кіровоградської) [1]. У 2004/05 оздоровчому році в санаторно-курортних закладах, у місяць максимального розгортання, кількість ліжок (місць) становила 28,6 тис, що порівняно з минулим оздоровчим роком на 9,6% менше, у тому числі в санаторних закладах – на 30,1, в закладах відпочинку – на 4,0%.

За оздоровчий сезон 2004/05 року в санаторно-курортних закладах, що знаходяться на території області, було оздоровлено 214,8 тис. осіб. Порівняно з минулим оздоровчим сезоном кількість оздоровлених протягом тривалого часу зменшилась на 0,7%, кількість осіб, які відпочивали протягом одного-двох днів – на 3,5%. Із загальної кількості оздоровлених у 2004/05 році в закладах тривалого та короточасного (1-2 денного) перебування: 13,0 тис. осіб (5,6%) – іноземні громадяни, в основному з колишнього СРСР (з них майже 93,3% з Росії).

Кількість осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, в загальній кількості оздоровлених у 2004/05 році в закладах тривалого перебування становила 2920 (1,4%) осіб, збільшення проти 2003/04 року у 2,1 рази. Із загальної кількості осіб цієї категорії відпочило у: санаторіях – 1913 осіб (у тому числі в дитячих – 219); пансіонатах з лікуванням – 680 осіб; санаторіях-профілакторіях – 8 осіб; базах відпочинку – 319 осіб.

Із загальної кількості осіб, які лікувались і відпочивали у санаторно-курортних закладах, 75,5% (175,4 тис.) оздоровлені у червні-серпні 2005 року, у тому числі 13,6% (23,9 тис.) – в санаторних закладах, 86,4% (151,5 тис.) – в закладах відпочинку. В області продовжується реалізація Державної програми відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року (постанова

Кабінету Міністрів України від 16.01.2003 року № 33) з метою удосконалення організації повноцінного відпочинку, оздоровлення дітей, а також стимулювання діяльності дитячих оздоровчих закладів.

В закладах відпочинку та лікування, що знаходяться на території області, за оздоровчий сезон 2004/05 року покращили стан здоров'я 48,9 тис. дітей віком 0-17 років (з них 36,7 тис. – 0-14 років).

Із загальної кількості оздоровлених дітей 52,4% (25,6 тис.) – діти Запорізької області. Крім того, у санаторно-курортних і оздоровчих закладах інших регіонів України було оздоровлено 7,3 тис. дітей області (віком 0-17 років), у тому числі 4,6 тис. (63,6%) – у Криму.

В літній період 2005 року у закладах відпочинку та лікування, що знаходяться на території області, було оздоровлено 115,2 тис. дітей і підлітків, з них в: позаміських оздоровчих таборах – 54,8 тис; таборах санаторного типу – 3,5 тис; таборах праці та відпочинку – 0,1 тис; таборах з денним перебуванням – 20,9 тис; в інших таборах – 1,0 тис; в санаторних закладах – 12,7 тис; закладах відпочинку (пансіонатах, базах) – 36,2 тис. [2].

У 2004/05 році у санаторно-курортних закладах збільшилась в 1,5 рази проти 2003/04 року кількість оздоровлених дітей віком 0-17 років, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС.

Серед дітей, оздоровлених в літніх дитячих оздоровчих закладах (таборах) влітку 2005 року, кількість “дітей-чорнобильців” склала 1686 осіб, сиріт та позбавлених батьківського піклування – 4386, інвалідів – 752, дітей з малозабезпечених, багатодітних та неповних сімей – 12898. В санаторно-курортних закладах, розташованих на території області, в червні-серпні 2005 року із загальної кількості (42,8 тис.) оздоровлених дітей і підлітків 1594, або 3,7%, були оздоровлені в групах (змінах) цільового призначення.

Лікувальні та оздоровчі зони покликані забезпечувати процес поновлення здоров'я людей і, в першу чергу, працездатного населення, сімей з дітьми, але далеко не все населення області може дозволити собі організований відпочинок.

На зміни вартості путівок до санаторно-курортних установ впливає багато чинників, серед яких основними є коливання цін на продовольчі товари, медикаменти та комунальні послуги [1].

З січня 2002 року по вересень 2005 року в області послуги санаторно-курортних організацій подорожчали на 84,3%. За цей же період ціни на продовольчі товари зросли на 34,9%, електроенергію, газ, тепло та воду – в середньому на 32,2, медикаменти – на 10,4%. При цьому в 2002 році ціни на

санаторно-курортні послуги значно випереджали ріст цін на електроенергію, газ, тепло та воду, медикаменти, продовольчі товари. В 2003 році індекс ціна послуги санаторно-курортних організацій становив 112,2%, у 2004 році – 109,8%.

За 9 місяців 2005 року індекс цін на послуги санаторно-курортних організацій склав 127,1%, що на 17,1 валового продукту більше, ніж за відповідний період попереднього року. Одночасно електроенергія, газ, тепло та вода подорожчали на 12,0%, продовольчі товари та медикаменти – на 6,6 та на 3,6% відповідно. Найвідчутніше підвищення цін на послуги санаторно-курортних організацій було зареєстроване в січні та червні поточного року – на 14,3 та на 5,9% відповідно. У 2004 році санаторно-курортними організаціями області було вироблено послуг на суму 36855,5 тис. грн. проти 35765,8 тис. грн. у 2003 році. Доход від реалізації цих послуг складав 43679,7 тис. грн., що у фактичних цінах на 16,1% більше рівня попереднього року. Частка доходу від реалізації санаторно-курортних послуг незначна і складала 2,4% загального доходу підприємств сфери послуг області.

Обсяг реалізованих санаторно-курортних послуг населенню становив 9519,2 тис. грн. (21,8% загального доходу), підприємствам та організаціям – 10816,8 тис. грн. (24,8%), іншим споживачам – 23343,7 тис. грн. (53,4%).

Санаторно-курортні заклади області користуються попитом не тільки серед мешканців України, а і жителів інших країн. Доход від реалізації послуг нерезидентам у 2004 році складав 377,9 тис. грн., що становить 0,9% загального доходу санаторно-курортних послуг. У порівнянні з попереднім роком цей показник збільшився на 35,2%. При виробництві послуг значну частку займали матеріальні та інші операційні витрати. Матеріалоемність послуг за 2004 рік, хоч і залишилась на рівні попереднього року (66,7%), але значно перевищила обласний рівень (45,1%).

За 10 місяців 2005 року підприємствами з госпрозрахунковою формою фінансування вироблено санаторно-курортних послуг на суму 39596,8 тис. грн., що у фактичних цінах на 22,2% більше відповідного періоду попереднього року. Доход від реалізації цих послуг склав 47187,7 тис. грн., з яких 11125,6 тис. грн., або 23,6% оплачено безпосередньо населенням.

Обсяг реалізованих послуг з основного виду діяльності становив 46009,0 тис. грн. (97,5% загального обсягу). За основним видом діяльності виконано 34562 замовлення. Середня вартість одного замовлення склала 1331,2 грн. [2].

Фактичні витрати на один ліжко-день в закладах тривалого і 1-2 денного перебування (в середньому за рік) склали 44,0 грн. (у оздоровчому сезоні 2003/04

гр. – 36,0 грн.), з них: у санаторіях – 74 грн.; у пансіонатах з лікуванням – 65 грн.; у санаторіях-профілакторіях – 57 грн.; у пансіонатах відпочинку – 73 грн.; на базах та інших закладах відпочинку – 40 грн. [1].

Висновки. На сьогоднішній день внаслідок підвищення рівня економіки покращився рівень життя людей. Зараз вони мають можливість користуватися послугами оздоровчих закладів області, які на даний момент отримують більший відсоток інвестиційних вкладів для покращення якості послуг, що надаються рекреантам. Збільшується кількість закладів, які перебувають у приватній власності, дні приділяється більша увага якості наданих послуг та комфортному перебуванню людей під час оздоровлення. Реалізуються програми оздоровлення різноманітних груп населення дітей та дорослих. І надалі продовжується стимулювання діяльності дитячих оздоровчих закладів, де особлива увага приділялась організації відпочинку дітей-сиріт, дітей-інвалідів, дітей працівників органів внутрішніх справ, військовослужбовців, які загинули під час виконання службових обов'язків, дітей, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, багатодітних і малозабезпечених сімей.

Лікувальні та оздоровчі заклади Запорізької області покликані забезпечувати процес підвищення рівня здоров'я людей і надалі, хоча рекреаційний потенціал реалізовано не в повній мірі.

Література

1. Оздоровлення та відпочинок населення влітку 2005 року. Економічна доповідь. – Запоріжжя: Головне управління статистики, 2005. – 18 с. 2. Санаторно-курортне лікування. Статистичний бюлетень. – Запоріжжя: Головне управління статистики, 2005. – 55 с.

Summary

V.P. Vorovka, O.A. Marchenko, O.V. Nepsha, Yu.I. Sumek. **Modern Estimation of Functioning and Development of Sanatorium-Resort Recreation in Zaporozhia Region.**

The modern appraisalment and dynamic's analysis of functioning of Zaporizhye region's sanatoria-health recreation are presented in this article. The ways of future development of the health-improving recreation of the region are presented, as well.

УДК 911.375.5 (477.52)

О.В. Бова

ТРАНСФОРМАЦІЯ СКЛАДУ ДОЩОВИХ ОПАДІВ КРОНАМИ ДІБРОВНИХ ЛІСІВ ЛІСОСТЕПУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті надаються дані про хімічний склад підкранових вод і дощових опадів в лісостепових ландшафтах Сумської області. Аналізуються особливості трансформації